

CI

ÜNİTE 6: SAĞLIK

Ders 1: Genetik Bozukluklar

Ders 2: Salgın Hastalıklar

Ders 3: Alternatif Tedavi Yöntemleri

■ Kazanımlar

■ Dinleme

1. Soyut ve karmaşık ifadeler içeren metinleri yer yer desteğe ihtiyaç duysa da genel hatlarıyla anlar.
2. Cümleleri arasında açık bağlantı ifadeleri bulunmayan ve iyi yapılandırılmamış uzun metinleri anlar.

■ Okuma

1. İlgi alanı dışında olan uzun ve karmaşık metinleri, tekrara ihtiyaç duysa da derinlemesine anlar.
2. Profesyonel ve akademik alanlarda yazılan metinleri farklı yönlerden değerlendirir.

■ Konuşma (Sözlü Anlatım ve Karşılıklı Konuşma)

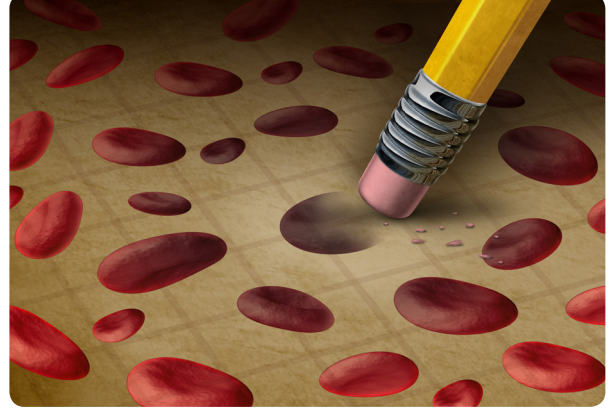
1. İlgi alanına girmeyen ve alışık olmadığı konularda fikrini rahatça belirtir.
2. Anlatmakta güçlük çektiği durumlarda farklı ifadeler kullanır.

■ Yazma

1. Konu ne olursa olsun hakkında savunduğu düşüncüyü ayrıntılı ve güçlü bir üslupla önemli noktalarına da yer vererek yazar.
2. Gündemde olan bir konu ve olay hakkındaki gelişmeleri ve yorumları değerlendirip cevap niteliğinde yazılar yazar.

Ders I: GENETİK BOZUKLUKLAR

Hazırlık:

1. Yukarıdaki görseller hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Aşılar hakkında ne düşünüyorsunuz? İşaretleyin.

Bence aşılar hastalıklarla mücadele için çok önemli.

Aşıların hastalıklarla mücadele için hiçbir önemi yok.

3. Hasta olduğunuzda iyileşmek için neler yaparsınız?

Bu derste neler öğreneceğiz?

Genetik bozukluklar ile ilgili farklı konularda ilginizi çeken metinleri anlayabilecek, bu konu hakkındaki düşüncelerinizi arkadaş ortamında rahatça paylaşabileceksiniz.

Okuyalım

Aşağıdaki metni okuyun, soruları metne göre yanıtlayın.

İnsanlar genetik bozukluklar yüzünden çeşitli sorunlar ve hastalıklarla karşı karşıya gelmektedir. Bunlar ömür boyu yakamızı bırakmayabilir. Genetik hastalıklar, aile bireylerinin birbirlerine genlerle aktardıkları hastalıklardır. Gen bilimindeki gelişmeler sayesinde günümüzde genetik hastalıklar daha kolay tespit edilmekte ve gerektiğinde bu hastalıklar genlerden temizlenmektedir. Ama herkes bu kadar şanslı olmayabiliyor. Genetik bozukluğu saptanamayan kişiler bu sorunla yaşamak zorunda kalıyor.

Renk körlüğü, insanların genetik bozukluklar yüzünden karşılaştıkları bir hastalıktır. Renk körü olan kişiler, yaygın olarak kırmızı rengi yeşilmiş gibi ya da yeşil rengi kırmızıymış gibi görürler. Yani aslında bu iki rengi birbirinden ayırt edemezler. Hemofili (kanın pıhtılaşmaması) hastalığı da tıpkı bu hastalık gibi genetik bozukluk nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Hastalığı taşıyanların kanları pıhtılaşmaz, dolayısıyla kanamalar onlar için büyük problem oluşturur. Yaşanan kanamalar hiç durmayacakmışçasına devam eder ve çok zor durdurulur.

İnsanların normalde 46 kromozomları vardır. Kromozomlar genetik bilginin taşıyıcılarıdır. İnsanların bilgileri kromozomlar yoluyla gelecek kuşaklara aktarılır. Kromozom hastalıkları, insanlarda bulunan 46 kromozomun sayı ve şekil olarak normalden farklı olması sonucu ortaya çıkar. Kromozom hastalıkları oldukça sık görülen hastalıklardandır. Bu hastalıklar bedensel gelişim ve zekâ geriliğine neden olur. Buna ek olarak hastada doğuştan sakatlıklar bulunur. Kromozom bozuklukları içerisinde en sık görülen hastalık "Down Sendromu"dur. Down sendromlu hastalarda bulunan fazla kromozom, zihinsel gelişimin yavaşlamasına yol açar. Bununla birlikte hastalarda kalp ve diğer iç organ sorunlarına da sık olarak rastlanır.

Toplumda her 800-1200 gebeden birinin çocuğunun down sendromu olma olasılığı vardır. 35 yaşında her üç yüz gebeden birinin, 40 yaşında her yüz gebeden birinin çocuğunun down sendromu olma riski vardır. Bu nedenle annelerin 35 yaşından sonra çocuk sahibi olmamaları bilim insanları tarafından tavsiye edilmektedir. Eğer bu yaştan sonra gebelik isteniyorsa mutlaka gelişmiş genetik merkezlerine başvurulmalıdır.

Kaynak: (www.bilimgenc.tubitak.gov.tr ve sbu.saglik.gov.tr, düzenlenmiştir.)

Yanıtlayalım

Etkinlik 1: Aşağıdaki soruyu yanıtlayın.

1. Okuduğunuz metne en uygun başlığı seçiniz.

- Bulaşıcı Hastalıklar
- Renk Körlüğü
- Genetik Bozukluklar
- Şeker Hastalığı
- Kanser

Etkinlik 2: Aşağıdaki cümlelerden hangilerinde “yakasını bırakmamak” ifadesi metindeki ile aynı anlama gelmektedir? İşaretleyin.

1. Yakamı bırak artık. Dakikalardır çekiştirip duruyorsun.
2. Bu fakirlik yakasını bırakmayacakmış gibi duruyor.
3. Ali, Ömer'in yakasını bırakmıyor. Çocuğun gömleği yırtılacak şimdi.

Etkinlik 3: Okuduğunuz metne göre aşağıdaki ifadelerin doğru ya da yanlış olduğuna karar verin.

1. Genetik hastalıklardan en sık görüleni hemofilidir.
2. Renk körleri tüm renkleri gri tonlarında görür.
3. Down sendromlu hastalarda organ sorunları görülür.

Doğru   **Yanlış**

☐	☐
☐	☐
☐	☐

Etkinlik 4: Okuduğunuz metinde aşağıdaki hangi bilgilerden söz edilmektedir? İşaretleyin.

1. Bilim insanlarının tavsiyeleri.
2. Down Sendromu'nun gebelerde görülme sıklığı.
3. Renk körü olmamak için yapılması gerekenler.

☐
☐
☐

Öğrenelim

-CAInA/-(y)mış gibi:

Türkçede **-CAInA/-(y)mış gibi** yapılarıyla benzerlik, taklit içeren cümleler kurulur. -CAInA eki isimlerle, sıfatlarla ve fiillerle kullanılır. Fiillerle kullanmak için aşağıda sıralanan eklerden yararlanılır. Önce aşağıdaki eklerden uygun olan biri fiile eklenir. Sonra ise -CAInA eki getirilir.

- Ayrıca bu yapının önüne -miş, -miş, -muş ve -müş eki getirilerek de kullanılır.

			-(l)yor		
Fiil	+	-r/-Ar/-Ir/-Ur	+	-CAInA	
			-(y)AcAk		
			-mış		

Örnek:

Bahçede iki çocuk yarışıyor**muşcasına** koşuyordu.

Berk, şarkı söylüyor**muşcasına** konuşur.

Mehtap'a, onu sorguluyor**casına** konuşma, hiç hoşlanmaz.

Okul birincisi**mişcesine** gerine gerine geziyor. Ama sınavda üçüncü oldu.

Bardaktan boşan**ırcasına** yağmur yağıyordu.

- CAsInA yapısını isim ve sıfatlarla da kullanmak mümkündür.

İsim/Sıfat + $\begin{matrix} \text{-(mlş)CAsInA} \\ \text{-(mUş)CAsInA} \end{matrix}$

Örnek:

Ben, Serpil'e delicesine âşığıım.

İrem 10 yaşında olmasına rağmen bebekmişcesine ağlayıp duruyor.

- (y)mlş gibi yapısı da -CAsInA eki gibi isimlerle, sıfatlarla ve fiillerle kullanılır.

Fiillerle kullanımı şu şekildedir:

Fiil + $\begin{matrix} \text{-(l)yor} \\ \text{-r/-Ar/-lr/-Ur} \\ \text{-(y)AcAk} \end{matrix}$ + -mlş gibi

Örnek:

Yarın tüm işleri halledecekmış gibi konuştu.

Gitar çalışıyormuş gibi yapıyor. Ama hiç anlamaz.

- İsim ve sıfatlarla kullanımı şu şekildedir:

İsim/Sıfat + $\begin{matrix} \text{-mlş gibi} \\ \text{-mUş gibi} \end{matrix}$

Örnek:

Ben, Serpil'e deliymiş gibi âşığıım.

İrem 10 yaşında olmasına rağmen bebekmiş gibi ağlayıp duruyor.

Etkinlik 5: Aşağıda ekleri kullanarak cümleleri tamamlayın.

- (l)yor

-(mlş)CAsInA -(mUş)CAsInA

-r/-Ar/-lr/-Ur

-mlş gibi

-(y)AcAk

-mUş gibi

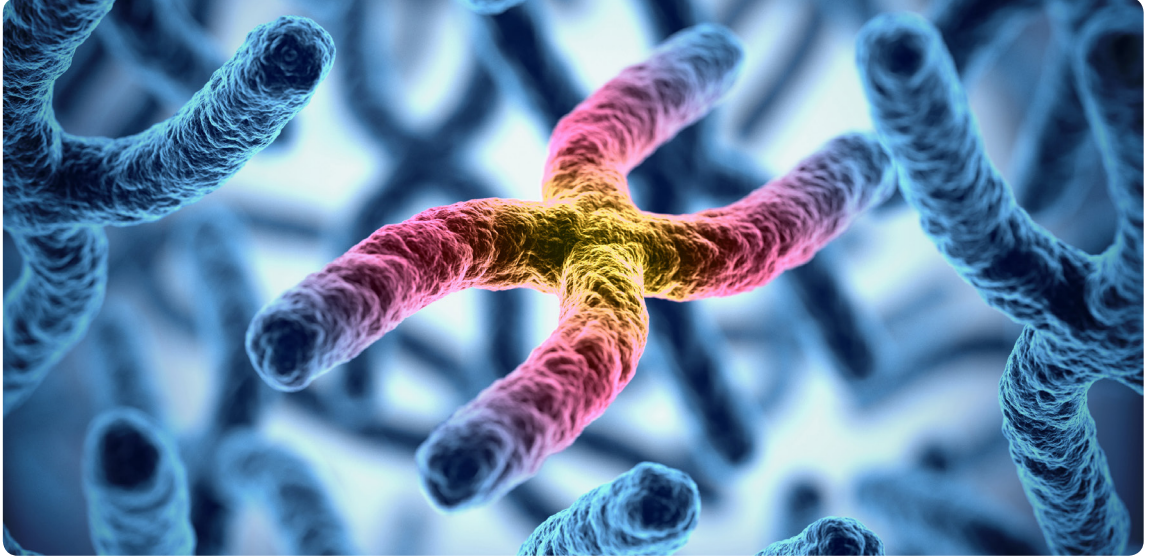
- Kayak yaparken âdetta uç_____ yanımızdan geçip gitti.
- Sanki yüz_____ yapıyor. Ama o yüzme bilmiyor ki!
- Karşısındaki kişi bir kadın değil_____ davranıyor.
- Sımsıcak çayı sanki su iç_____ bir dikişte içip bitirdi.
- Abisiyle çok iyi anlaştlar. Birbirlerine dost_____ davranırlar.

Etkinlik 6: Aşağıdaki soruyu yanıtlayın.**I. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ekler veya ifadeler yanlış kullanılmıştır.**

- Leyla'nın fareye tiksiniyormuşçasına baktığına sakın aldanma. Üç tane hamster besliyor.
- Köpeklerin çoğu kedilere dost olduğu gibicesine davranır.
- Yamaçtan paraşütle atlayan adam kuşmuş gibi dakikalarca havada süzülüp yere indi.
- Acelem olduğu için koşarcasına gidiyordum. Özür dilerim, sizi fark etmemişim.
- Ona çok kızdığı için aslanmış gibi kükredi.

** Dinleyelim - Yanıtlayalım**

Metni dinleyin, etkinlikleri metne göre yanıtlayın.

YAPAY KROMOZOMLARLA GENETİK BOZUKLUKLAR GİDERİLİYOR

Etkinlik 7: Dinlediğiniz metne göre aşağıdaki ifadelerin doğru ya da yanlış olduğuna karar verin.

	Doğru	Yanlış
1. Mitsuo Oshimura ve ekibi farelerdeki bir bozukluğu gidermek için çalışıyor.	☐	☐
2. Yapay kromozomlar doğal kromozomlardan daha iyi çalışıyor.	☐	☐
3. Kök hücreler bölünüp yeni dokuların oluşmasını sağlar.	☐	☐
4. Kanada'daki araştırmacılar yapay kromozomlardan daha önce yararlandılar.	☐	☐
5. Çalışmalar sadece hayvanlar için yapılmıştır.	☐	☐

Etkinlik 8: Dinlediğiniz metinde aşağıdaki hangi bilgilerden söz edilmektedir? İşaretleyin.

1. Farklı üniversitelerdeki bilim insanlarının çalışmaları
2. Oshimura ve ekibinin yeni bir tümör üretmesi
3. Geleneksel yöntemlerin daha yararlı olması
4. Yeni dokular oluşturmanın mümkün olmaması

Etkinlik 9: Dinlediğiniz metne göre aşağıdaki soruyu yanıtlayın.

1. Aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- a) Kromozom sayısı arttıkça zekâ seviyesi de artar.
- b) Bazı hayvan deneyleri insanlara yol gösterici olmuştur.
- c) Avrupa'daki araştırmacılar bilimde öncü olmuştur.
- d) Doğal kromozomlar sürekli bozulmaktadır.
- e) Kromozomlardaki değişiklikler sayesinde yeni organ üretilecek.

Okuyalım

Aşağıdaki metni okuyun, soruları metne göre yanıtlayın.

YAŞAM BİÇİMLERİ VE YAŞAM TARZLARI

Bipolar bozukluk, dünyada yaklaşık her 50-100 kişiden birini etkileyen bir hastalıktır.

Bütün insanların duygusal dünyasında, ruh hâlinde değişiklikler, inişler-çıkışlar olur. Herkes günlük yaşamında dakikalar, saatler veya bazen birkaç gün süren öfke, sevinç, üzüntü, coşku, keder, huzursuzluk, endişe duyguları arasında iniş çıkışlar yaşayabilir. Ancak bipolar bozuklukta, yaşamsal olaylarla

ilişkisz olarak uzun süren iniş çıkışlar yaşanır. İnsanların duygu, düşünce ve davranışlarındaki duygudurum değişimleri yaşamlarını etkilemeye başlar.

Özetle bipolar bozukluk yaşayan kişi kendisini aşırı coşkulu**muş gibi** hissedebilir, bu döneme "mani/hipomani dönemi" denir. Bu durumun aksine kişi kendini çok durgun**muş gibi** de hissedebilir, bu döneme ise "depresyon dönemi" denmektedir. Ya da her iki dönemin

karışımını yaşıyormuş gibi hissedebilir, bu dönem de "karma dönem" olarak nitelendirilir. Bipolar hastalığın sık görülen belirtileri birçok kişide benzerdir. Ancak belirtilerin şiddeti ve ortaya çıkış şekli kişiden kişiye değişiklik gösterebilir.

İnsanlar, hastalıkla ilgili birtakım yanlış bilgilere sahipler. Hastaların kullandığı ilaçlar bağımlılık yapıyormuş gibi düşünülüyor. Oysaki tedavi sürecinde kullanılan antidepresan ilaçlar bağımlılık yapmaz. Ayrıca bipolar bozukluk hiç tedavi edilemeyecekmiş gibi düşünülüyor. Hâlbuki bipolar bozukluğu olan kişilerin %40'ından fazlasında tam düzelme ve yaklaşık yarısında da hastalık belirtilerinde çok belirgin düzelme görülür. Hastalığa sahip olanlar hiç çalışmazlarmış gibi düşünülse de hastalık dönemleri (mani, depresyon ve karma dönem) dışında çalışma yaşantısını sürdürebilmektedirler.

Bipolar hastalığın tek ve kesin bir nedeni henüz belirlenememiştir. Ancak biyolojik, genetik ve çevresel birçok etkene bağlı olarak hastalığın ortaya çıktığı bilinmektedir.

Bipolar bozukluğun belirtileri kişiden kişiye büyük ölçüde çeşitlilik gösterebileceği gibi dönemden döneme de değişebilir. Depresyon döneminde işe, okula, hobilere dönük ilgi kaybı, umutsuzluk hissi, sosyal çekilme, sinirlilik, düşük enerji ve uyuşukluk, mutsuz duygudurum, aşırı uyuma veya uykusuzluk belirtileri ön plana çıkmaktadır. Mani döneminde ise yükselmiş duygudurum, aşırı sinirlilik, hızlı ve öngörülemeyen duygusal değişiklikler, aşırı dikkat dağınıklığı, aşırı öz güven ve aşırı harcama, düşünmeden hareket etme gibi kişiliğe uyumsuz davranışlar görülür. Belirtileri taşıdığını düşünenlerin hastalıkla etkin mücadele için kurulan Duygudurum Bozuklukları Merkezleri'ne başvurmaları gerekir.

Bipolar bozukluk yaygın bir hastalıktır. Tüm dünyada milyonlarca insan bu bozuklukla birlikte yaşamını sürdürmektedir. Bipolar bozukluk, şeker hastalığı veya yüksek tansiyon gibi tedavi edilebilir tıbbi bir hastalıktır. Tedavisi yokmuş gibi düşünmek hastalığın tedavi sürecini daha da zorlaştıracaktır. Bipolar bozuklukta temel tedavi duygudurum dengeleyici denilen ilaçlar ile yapılır. Bipolar bozukluk tedavisinde en sık yapılan hata hastanın kendini iyi hissetmeye başladığında ilaçları bırakmasıdır. Oysaki böyle yaparak iyileşmek mümkün değildir. Bu nedenle doktora danışmadan ilaçları bırakmamak gerekir. Tedavi sürecinde alkol kullanımı da süreci sekteye uğratmakta ve uzatmaktadır.

Kaynak: (cms.galenos.com.tr ve bipolarturkiye.org, düzenlenmiştir.)

Yanıtlayalım

Etkinlik 10: Okuduğunuz metne göre aşağıdaki ifadelerin doğru ya da yanlış olduğuna karar verin.

	Doğru	Yanlış
1. Hastalığın etkileri herkeste aynıdır.	☐	☐
2. Bipolar bozukluk bir duygudurum bozukluğudur.	☐	☐
3. Hastalarda yalnızlık duygusu vardır.	☐	☐
4. Hastaların ruh hâlleri değişiklik göstermez.	☐	☐
5. Bozukluk yaşayanlar kendilerini aşırı duygular içinde hissedebilir.	☐	☐

Etkinlik 11: Okuduğunuz metinde aşağıdaki hangi bilgilerden söz edilmektedir? İşaretleyin.

1. Hastaların iyileştiğini zannedince ilaçları bırakması	☐
2. Bozukluğun tedavisinin olmaması	☐
3. Hastalığın ortaya çıkış nedeni	☐
4. Bipolar bozukluğun tanımı	☐
5. İnsanların hastalığı çok iyi bilmesi	☐

Etkinlik 12: Okuduğunuz metne göre aşağıdaki soruyu yanıtlayın.

1. Aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- İnsanlar hastalıkla ilgili yanlış bilgilere sahiptir.
- Hastalık her 10 insandan birinde görülür.
- Hastalıkta ani iniş çıkışlar yaşanır.
- Hastalığın çeşitli dönemleri bulunur.
- İlaçlar duygudurum dengeleyicileridir.

Ders 2: SALGIN HASTALIKLAR

Bu derste neler öğreneceğiz?

Salgın hastalıklar ile ilgili farklı konularda ilginizi çeken metinleri anlayabilecek, bu konu hakkındaki düşüncelerinizi arkadaş ortamında rahatça paylaşabileceksiniz.

Okuyalım

Aşağıdaki metni okuyun, soruları metne göre yanıtlayın.

SALGINLAR VE AŞI KARŞITLIĞI

Aşı, birtakım hastalıklara karşı bağışıklık sağlamak için vücuda verilen, o hastalığın mikrobuyla hazırlanmış ilaçtır. Benjamin Jesty gözlemlerinde, sütçü kadınların inek çiçeği hastalığına yakalanmalarının, onları çiçek hastalığından koruduğunu bulmuştur. Edward Jenner ise bu gözlemi deneylere dayandırmış ve hazırladığı makalesiyle aşığı dünyaya ilân etmiştir.

Aşıların ortaya çıkışıyla birlikte aşı karşıtlığı da başlamıştır. İnsanlar aşığı düşmancasına bakmaya ve karşısında durmaya başlamışlardır.

Edward Jenner'in aşı kavramını tanıtmasıyla, 1800'lü yılların başlarında yaygın aşılamaya başlamış, 1840-1853 yılları arasındaki aşılamaya hareketleri sonucunda İngiltere'de aşılamaya zorunlu hâle getirilmiştir. Aynı yıl Londra'da kurulan Anti Aşı Derneği aşı karşıtları için kurulmuştur. Diğer ülkelerde de çeşitli dernekler kurulmuş ve aşı karşıtlığı yaygınlaşmıştır. Ancak insanlar büyük salgınlarla karşılaştıklarında yaygın aşılamaya yeniden dönmüşlerdir. Bu da aşı karşıtlığının salgın dönemlerinde azaldığını göstermektedir.

Etkili bir aşığı olan hastalıkta, aşılamaya yapılabildiği bir ülkede o hastalığın görülme oranı ve öldürme oranı önemli ölçüde düşer. Dünyada uygulanan aşılamaya programları yaşamı tehdit eden hastalıkların görülmesini önemli ölçüde azaltmıştır. Aşıların bu başarısı nedeniyle

bazı bulaşıcı hastalıklar çok nadir görülmeye başlamış ama sonuçta aşılar gereksizmiş gibi bir düşünce ortaya çıkmıştır. Aşı karşıtları bulaşıcı hastalıkların yayılımının yaygın aşılama programlarına değil modern hijyen uygulamalarına bağlı olduğunu savunmuşlardır.

Aşısı bulunmadan önce 1921 yılında 15.000'den fazla Amerikalı difteriden ölmüşken 2004-2014 yılları arasında ise ABD Sağlık Bakanlığına sadece iki difteri vakası bildirilmiştir. 1964-1965 yıllarında ortaya çıkan kızamıkçık salgınında 12.5 milyon Amerikalı salgına yakalanmış, 2000 bebek ölmüşken 2012 yılından beri ABD Sağlık Bakanlığına 15 kızamıkçık olgusu bildirilmiştir. Kontrol altındaymış gibi düşünülen bir hastalığın aniden ortaya çıkıp yayılmasını Japonya, Avustralya, İsveç gibi ülkeler de tecrübe etmiştir. 1974 yılında Japon çocuklarının %80'ine boğmaca aşısı uygulanmakta iken aynı yıl bütün ülkede sadece 393 boğmaca olgusu bildirilmiş, boğmaca sebebiyle tek bir ölüm bile rapor edilmemiştir. Daha sonra aşılama oranları düşmüş ve sadece %10 çocuk aşılanmıştır. 1979 yılında ise 13.000'den fazla kişi boğmacaya yakalanmış ve 41'i ölmüştür. Rutin aşılama dönüldüğünde ise hastalık sayıları yeniden düşmüştür.

Günümüzde ise Facebook, Twitter, Instagram gibi sosyal medya sitelerinde gruplar kurularak aşı karşıtlığını destekleyen paylaşımlar yapılmaktadır. Bu gruplardaki insanlar aşılar zararlımış gibi paylaşımlar yapmaktadırlar.

Kaynak: (www.floradergisi.org, düzenlenmiştir.)

Yanıtlayalım

Etkinlik 13: Okuduğunuz metne göre aşağıdaki ifadelerin doğru ya da yanlış olduğuna karar verin.

	Doğru	Yanlış
1. Aşı karşıtlığı bazı dönemlerde azalmıştır.	☐	☐
2. Dernekler yoluyla insanlar aşığı desteklemişlerdir.	☐	☐
3. Aşılama yapılsa da hastalıkların önüne geçilememiştir.	☐	☐
4. Jenner, aşığı dünyaya tanıtan kişidir.	☐	☐
5. Yaygın aşılama, aşı karşıtları yüzünden bitmiştir.	☐	☐

Etkinlik 14: Okuduğunuz metinde aşağıdaki hangi bilgilerden söz edilmektedir? İşaretleyin.

1. Aşıların zararları	☐
2. Aşının kim tarafından bulunduğu	☐
3. Aşı karşıtlığı günümüzde ortaya çıkmıştır.	☐
4. Aşıların gereksiz olduğu düşüncesi	☐

Etkinlik 15: Okuduğunuz metne göre aşağıdaki soruyu yanıtlayın.

I. Aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- a) Aşısı bulunduktan sonra hastalıklardan kimse ölmez.
- b) Aşı karşıtları bazı yanlış düşüncelere sahiptir.
- c) İnsanlar internette bir araya gelip çeşitli paylaşımlar yapmaktadırlar.
- d) Salgın dönemleri aşı karşıtlığı önemli ölçüde azalır.
- e) Bulaşıcı hastalıklardan bazıları çok nadir görülebilir.

Dinleyelim - Yanıtlayalım

Metni dinleyin, etkinlikleri metne göre yanıtlayın.

SAVAŞ KADAR YIKICI: SALGIN HASTALIKLAR

Etkinlik 16: Dinlediğiniz metne göre aşağıdaki ifadelerin doğru ya da yanlış olduğuna karar verin.

1. Veba hastalığı en ölümcül salgınlardandır.
2. Grip bir savaştan daha yıkıcı olmuştur.
3. Günümüzde salgın hastalıklar insan hayatına etki etmiyor.
4. AIDS'in ilk vakalarına ABD'de rastlanılmıştır.
5. Veba Afrika nüfusu üzerinde etkili olmuştur.

Doğru   **Yanlış**

Ders 3: ALTERNATİF TEDAVİ YÖNTEMLERİ

Bu derste neler öğreneceğiz?

Alternatif tedavi yöntemleri ile ilgili farklı konularda ilginizi çeken metinleri anlayabilecek, bu konu hakkındaki düşüncelerinizi arkadaş ortamında rahatça paylaşabileceksiniz.

Okuyalım

Aşağıdaki metni okuyun, soruları metne göre yanıtlayın.

ALTERNATİF TEDAVİ YÖNTEMLERİ

Modern tıp geliştiğinden beri, bitkilerden faydalanarak yapılan ilaçlar ve geleneksel yöntemler göz ardı edilmeye başlandı. Oysa bugün kullandığımız pek çok ilaç, aslında bitkilerden elde ediliyor. Alternatif tıp terimi, alışılmış geleneksel tedavi yöntemleri dışındaki tedavi, teknik ve ürünleri tanımlamak için kullanılır. Alternatif tedavi yöntemleri, kanıtlanmamış tedavileri ve ürünleri kapsar. Aşağıda bazı alternatif tedavi yöntemleri açıklanmıştır.

Akupunktur

Akupunktur, Çin tıbbında vücudun kimi noktalarına çok ince uçlu özel iğneler batırılarak yapılan tedavi şeklidir. Akupunktur tedavisinin nasıl işe yaradığı net değildir. Günümüzde Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nce de kabul edilmiş yüz ellinin üzerinde rahatsızlığın tedavisinde kullanılmaktadır.

Hipnoterapi

Hipnoz, bakışla, sözle veya bazı yardımcı nesnelere kullanılarak oluşturulan özel bir bilinç hâlidir. Hipnoz sırasında, kişi çevreden gelen tüm (ses, ışık, koku vb.) uyarılara kendini kapatırken, hipnoz yapan kişinin uyarılarını dikkatle dinler, anlar ve uygular. Hipnoterapi ise hipnoz aracılığı ile hipnoz sırasında uygulanan tedavilere verilen genel isimdir.

Hipnoz, kişinin gönüllü isteği ve katılımıyla gerçekleştirilir. Tedavi süreci oldukça basittir. Daha önce bu tedaviyi yaptırmışlığınız olmasa da kolaylıkla tedaviye katılabilirsiniz. Hipnoz yapan kişi, hipnoza girecek kişiye, hipnoza girmesini sağlayacak bazı uyarılarda bulunur. Hipnoz sırasında kişinin bilinci kaybolmaz. Hipnoz yapan kişinin söylediği her şeyi duyar ve anlar. Yapması istenilen şey, kişinin sosyal ve ahlâki değerlerine uygun değilse kabul etmez, uygulamaz. Israr edilirse kişi hipnozdan çıkar.

Fitoterapi

Bitkisel ilaç kullanımı dünyada eskilerden beri kullanılan bir yöntemdir. Fitoterapi de bunlardan bir tanesidir. Fitoterapi sadece bitkisel ilaçlarla uygulanan bir tedavi yöntemidir. Fitoterapi yöntemi, Almanya'daki tıp doktorları ve tıbbî bitki uzmanları tarafından geliştirilmiştir. Fitoterapi yöntemi kullanılarak birçok hastalığın tedavi edildiği olmuştur. Bundan dolayı bu yöneme duyulan güven çok fazladır.

Fitoterapide bitki ilaçları, hastayla yapılan görüş alışverişine göre seçilir. Fitoterapi, vücudun normal işlevlerini güçlendirmek için uygulanır ve böylece vücudun kendini iyileştirmesine yardımcı olur. Bitkisel ilaçlar, hastanın özel ihtiyaçları için seçilen bitkilerin bir birleşimi olabilir. Bu alternatif tedavi yönteminin Türkiye'de de kullanılmışlığı vardır. Bu nedenle, bu alan Türkiye'de oldukça gelişmiştir.

Kaynak: (apelasyon.com, www.hurriyet.com.tr, hsgm.saglik.gov.tr/tr, www.milliyet.com.tr ve www.psikiyatri.org.tr, düzenlenmiştir.)

Yanıtlayalım

Etkinlik 19: Okuduğunuz metne göre aşağıdaki ifadelerin doğru ya da yanlış olduğuna karar verin.

1. Alternatif tedavi ispat edilmemiş tedavilerdir.
2. Bazı yöntemler Türkiye'de de kullanılmaktadır.
3. Alternatif tıp, modern tıptan daha etkilidir.
4. Hipnoz sırasında kişinin bilinci kaybolmaz.
5. Hipnoz tedavisi başladığında sonlandırmak güçtür.

Doğru Yanlış

☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

Etkinlik 20: Okuduğunuz metinde aşağıdaki hangi bilgilerden söz edilmektedir? İşaretleyin.

1. Akupunkturun uygulanışı
2. Bazı uluslararası kuruluşların tedaviler için önerileri
3. Hipnozun kolay bir yöntem olması
4. Modern tıpla birlikte yaşanan değişim
5. Hipnozda bilincin ortadan kalkması

☐
☐
☐
☐
☐

Etkinlik 2 I: Okuduğunuz metne göre aşağıdaki soruyu yanıtlayın.

I. Aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- Reçeteleri tıp doktorları veya tıbbî bitki uzmanları yazar.
- Hipnoz tedavisi sırasında ilaç kullanımı risklidir.
- Bazı yöntemlere tıpçılar da katkı sağlamıştır.
- Bitkisel ilaç kullanımı günümüzde ortaya çıkmıştır.
- Yöntemler Türkiye’de pek tercih edilmemektedir.

Öğrenelim

- mış+lık+iyelik var/yok/ol-

-Dık/(y)AcAk+iyelik var/yok/ol-

- Bu yapılarla hayatımızdaki deneyimler, yaşantılar ve niyetler anlatılır. Bu yapılarla ayrıca eleştiri, savunma, ima da yapılabilir.

Kişiler	Fiil (yap-)	
Benim	yapmışlığım yaptığım yapacağım	var/yok/ol-
Senin	yapmışlığın yaptığın yapacağın	var/yok/ol-
Onun	yapmışlığı yaptığı yapacağı	var/yok/ol-

Kişiler	Fiil (yap-)	
Bizim	yapmışlığımız yaptığımız yapacağımız	var/yok/ol-
Sizin	yapmışlığınız yaptığınız yapacağınız	var/yok/ol-
Onların	yapmışlığı yaptığı yapacağı	var/yok/ol-

- Bu yapılarla hayatımızdaki deneyimler, yaşantılar ve niyetler anlatılır. Bu yapılarla ayrıca eleştiri, savunma, ima da yapılabilir.

Örnek:

Onunla daha önce İstanbul'a kadar gitmişliğim var.

Onunla daha önce İstanbul'a kadar gitmişliğim oldu.

Onunla daha önce İstanbul'a kadar gittiğim oldu.

- Hayatta daha önce elde edilemeyen ya da yaşanılmayan deneyimler anlatılır.

Örnek:

Sizin hiç mi hiç motosiklet sürmüşlüğünüz yok.

Onların hiç mi hiç motosiklet sürmüşlüğü olmadı.

Bizim hiç mi hiç motosiklet sürdüğümüz olmadı.

- İmalı soru cümleleriyle kullanılır. Bu yapıda olumlu soru cümlesi olumsuz anlama gelir. Bu soru cümlelerinin sonunda "ki bağlacı" yer alabilir.

Örnek:

Benim Konya'ya gittiğim mi var? (Ben Konya'ya gitmiyorum.)

Onun bizi gördüğü mü var ki? (O bizi görmüyor.)

- Bu yapıyla genellikle aynı anlamı veren **-Dİk/-DUK iyelik yok** yapısı da kullanılır. Bu cümlelerin soru biçimi yoktur.

Örnek:

Onun bizi gördüğü yok.

Benim Konya'ya gittiğim yok.

“Onun bizi gördüğü yok.” cümlesiyle ile “Onun bizi gördüğü mü var ki?” cümlesi aynı anlamı vermektedir.

- Niyet anlamı vermek için ise **(y)AcAk+iyelik var** ve **(y)AcAk+iyelik yok** yapıları kullanılır.

Örnek:

Onun mezuniyete geleceği var mı? (Onun mezuniyete gelmeye niyeti var mı?)

Bizim bu yaz tatile gideceğimiz yok. (Bizim bu yaz tatile gitme niyetimiz yok.)

- Cümlelerde çıkarımda bulunmak için ise genellikle **(y)AcAk+iyelik ol-** yapısını kullanırız.

Örnek:

Sizin düğüne geleceğiniz olsa kuaföre giderdiniz. (Cümlede kişilerin düğüne gitmeyeceği kuaföre gitmedikleri eyleminden yola çıkarak tahmin edilmektedir.)

Arabayı alacağı olsa bankadan kredi çekerdi.

Etkinlik 22: Aşağıdaki cümleleri uygun eklerle tamamlayın.

-AcAğl

-Dİğl/-DUğU

1. Uzun zamandır onu gör_____ yok. Nerelerde acaba?
2. Boşuna bekliyoruz. Ahmet'in gel_____ yok. Haydi gidelim!
3. Lise yıllarımda kopya çek_____ çok olmuştur.
4. Bence susup otur. Burada kimsenin sana karış_____ olmuyor.
5. Onun bizi düşün_____ mü var ki? Hayatımda gördüğüm en bencil insan.
6. Defalarca şalgam iç_____ oldu. Ama ilk kez acılı şalgam içtim.
7. Sessiz sakin biriydi. Şimdiye kadar ağzını aç_____ yoktu. Ne olduysa dün gece oldu, birden köpürdü.
8. Ünlü şairle daha önce otur_____ oldu. Büyüleyici biri.
9. Senin bu sigarayı bırak_____ yok! Doktora bir danış istersen.
10. Daha önce hiç böyle bir baklava ye_____ olmamıştı. Önerin için teşekkürler.

Etkinlik 23: Cümleleri örnekteki gibi tekrar yazın.

a) Zeugma Mozaik Müzesi'ne gittiğim oldu. Ama Çingene Kızı mozağını görmedim.
Zeugma Mozaik Müzesi'ne gitmişliğim oldu. Ama Çingene Kızı mozağını görmedim.

b) Bu diziyi defalarca izlediğim oldu. Oyuncular çok başarılı

c) Benim otobüsle de trenle de seyahat ettiğim oldu.

d) Benim hiç tiyatroya gittiğim olmadı.

e) Daha önce bilgisayarda oyun oynadığım olmamıştı. Çok farklı bir tecrübeymiş.

🔊 Dinleyelim - Yanıtlayalım

Metni dinleyin, etkinlikleri metne göre yanıtlayın.

HER YANIMIZ ŞİFA

Etkinlik 24: Dinlediğiniz metne göre aşağıdaki ifadelerin doğru ya da yanlış olduğuna karar verin.

1. Aslandişine rastlamak mümkündür.
2. Göz otu eritilip ağızda çalkalanır.
3. Çörekotunun böbreklere yararı vardır.
4. Greyfurt ile ağızdaki yaraları gidermek mümkün.
5. Biberiye koklamak odaklanmaya birebirdir.

Doğru Yanlış

☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

Etkinlik 25: Dinlediğiniz metinde aşağıdaki hangi bilgilerden söz edilmektedir? İşaretleyin.

1. Bazı bitkilerin yiyeceklerde kullanılması
2. Tıp doktorlarının görüşü
3. Alternatif tıbbın hangi yöntemle gerçekleştirildiği
4. Bitkilerin yararları
5. Alternatif tıp ve modern tıp arasındaki farklar.

Etkinlik 26: Dinlediğiniz metne göre aşağıdaki soruyu yanıtlayın.

1. Aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- a) Bitkisel ilaçları kullanmak insan sağlığına zarar verebilir.
- b) Bitkileri evlerimizde yetiştirebilmek mümkündür.
- c) Alerjileri gidermek için greyfurt tozu kullanılabilir.
- d) Modern tıba göre alternatif tedavi yöntemleri zararlıdır.
- e) Gelişmiş ülkelerde alternatif tıp önem görmektedir.

Okuyalım

Aşağıdaki metni okuyun, soruları metne göre yanıtlayın.

HOMEOPATİ: BİLİM Mİ KANDIRMACA MI?

Homeopati, yaklaşık 200 yıl kadar önce Dr. Samuel Hahnemann tarafından geliştirilerek sistematik hâle getirilmiş ve Almanya'dan başlayarak tüm dünyaya yayılmıştır. Homeopati, Amerika Birleşik Devletleri'nde; Dr. Constantine Hering ve Dr. James Tyler Kent, İngiltere'de; Dr. Frederick Hervey Foster Quin aracılığıyla tanıtılmış ve geliştirilmiştir. Homeopati ABD'de ve Avrupa'daki bazı ülkelerde çok popülerdir. Öyle ki homeopati ilaçlarına marketlerde ya da takviye gıda dükkânlarında bile rastlamak mümkündür.

Homeopati terimi, Yunanca homoios (benzer) ve pathos (hastalık, acı) kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur. Yaşam gücünü dengeleyerek vücudun kendini doğal olarak iyileştirmesine yardım eden, insan hastalıklarının tümünü kapsayan bir alternatif tedavi

sistemidir. Bireyin temel biyolojik gücü hastalığın üstesinden gelmek için yeterli olduğunda iyileştirici olarak kullanılmakta ya da ömrün uzamasını ve enerjinin artmasını sağlayarak iyileşmeye yardımcı olmaktadır.

Homeopati genel olarak sağlıklı bir insanı hasta edebilecek maddeyi çok düşük dozlarda hastaya vererek iyileştirmeyi amaçlar. Bu alternatif tıp yöntemini bazıları “Bu tedavi değil, aldatmaca. Homeopatinin hiç işe yaradığı **olmadı**. İnsanları kandırıyorlar.” şeklinde eleştirse de bazıları bu düşünceye katılmamakta.

Hahnemann, bu tedavi yöntemini "Benzer benzeri iyileştirir" (similia similibus curentur) ismini verdiği bir ilkeye dayandırır. Bu fikir, 18. yüzyılda ortaya çıkan aşuların başarısına dayandırılmaktadır. Homeopati, o dönemdeki çoğu yöntemden daha az yan etkiye sahip olduğu fark edildiği için kısa sürede popüler olmuştur. Ancak, Avogadro'nun kimyadaki devrimsel çalışmalarından sonra, homeopati ilaçlarının içinde işe yarayacak kimyasal kalmadığı anlaşılmış ve tıp camiasında gözden düşmüştür.

Homeopatik ilaçlar, hastalığın benzer etkilerine yol açtığı düşünülen kimyasalların su ya da alkole dökülerek seyreltilmesi ile elde edilir. Seyreltme işleminin kaç sefer yapıldığı ilaç kutusu üstünde belirtilir. En yaygın miktar 30X'tir. Burada X Roma rakamıdır ve 10'u simgeler. Hastalığa neden olduğu düşünülen madde alınır ve 10 katı miktarda su ya da alkolle karıştırılır. Sonra buradan alınan bir miktar sıvı yine 10 katı miktarda su ya da alkolle karıştırılır. Bu süreç 30 kez tekrarlanır. Süreç sonucunda homeopatik ilaç elde edilir. Bu kadar seyreltilen ilacın hastalığı iyileştirmesi pek mümkün değildir. Çünkü bu işlem sonucunda trilyonlarca su molekülüne sadece bir etken madde molekülü oranına sahip bir sıvı elde edilir. Diğer bir deyişle her 1 etken madde molekülüne 30 bin litre su düşmektedir. Dolayısıyla satın aldığınız homeopatik ilaç kutusunda muhtemelen bir molekül bile etken madde yoktur. Yani tüketicilere ilaç adı altında aslında neredeyse saf su verilmektedir.

Seyreltme işlemi, etken maddeyi ortadan kaldırdığı için bu ilaçların herhangi bir yan etkisi de yok. Yani elimizdeki “ilaç”ın musluğumuzdan akan sudan hiçbir farkı yok. Daha önce homeopatik bir ilaç **içmişliğiniz yoksa** kaygılanmayın, hemen bir bardak su doldurup deneyin...

Kaynak: (www.sabah.com.tr vewww.turkiyeklinikleri.com, düzenlenmiştir.)

Yanıtlayalım

Etkinlik 27: Okuduğunuz metne göre aşağıdaki ifadelerin doğru ya da yanlış olduğuna karar verin.

	Doğru	Yanlış
1. Kullanılan ilaçların herhangi bir etkisi yoktur.	☐	☐
2. Homeopati James Tyler Kent tarafından sistemleştirilmiştir.	☐	☐
3. Avrupa ve ABD'de çok az insan homeopatiye inanır.	☐	☐
4. Homeopati bazılarına göre yararlı bir yöntemdir.	☐	☐
5. Zararlı maddeler tüm sıvılara katılabilir.	☐	☐

Etkinlik 28: Okuduğunuz metinde aşağıdaki hangi bilgilerden söz edilmektedir? İşaretleyin.

1. Hahnemann'ın ilkesi	☐
2. Homeopatinin hastalığı iyileştirme şekli	☐
3. İlaçların maliyeti	☐
4. Bazı hastalıkların homeopati ile iyileştirilemeyeceği	☐
5. Homeopatiye yönelik eleştiriler	☐

Etkinlik 29: Okuduğunuz metne göre aşağıdaki soruyu yanıtlayın.

1. Aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- Terim iki farklı sözcüğün birleşiminden oluşur.
- 1700'lü yıllarda yan etkisi az olduğu için tercih edilirdi.
- Seyreltme işlemini yapmak için eğitim almak gerekir.
- Homeopatinin geçmişi 200 yıl önceye dayanır.
- Homeopatik ilaçların içeriğinde etken madde yoktur.

YANITLAR

Etkinlik 1:

1. c

Etkinlik 2:

1. - 2. + 3. -

Etkinlik 3:

1. Y
2. Y
3. D

Etkinlik 4:

1. + 2. + 3. -

Etkinlik 5:

1. uçarcasına/uçuyorcasına/uçarmışçasına/uçuyormuşçasına/uçarmış gibi/uçuyormuş gibi
2. yüzermiş gibi/yüzüyormuş gibi/yüzecekmiş gibi
3. değilmişçesine/değilmiş gibi
4. içiyorcasına/içercesine/içiyormuşçasına/içermişçesine/içiyormuş gibi/içermiş gibi
5. dostçasına/dostmuşçasına/dostmuş gibi

Etkinlik 6:

1. b

Etkinlik 7:

1. D
2. Y
3. D
4. D
5. Y

Etkinlik 8:

1. + 2. - 3. - 4. -

Etkinlik 9:

1. b

Etkinlik 10:

1. Y
2. D
3. Y
4. Y
5. D

Etkinlik 11:

1. + 2. - 3. + 4. + 5. -

Etkinlik 12:

1. b

Etkinlik 13:

1. D
2. Y
3. Y
4. D
5. Y

Etkinlik 14:

1. - 2. + 3. - 4. +

Etkinlik 15:

1. a

Etkinlik 16:

1. D
2. D
3. Y
4. D
5. Y

Etkinlik 17:

1. - 2. + 3. + 4. + 5. +

Etkinlik 18:

1. e

Etkinlik 19:

1. D
2. D
3. Y
4. D
5. Y

Etkinlik 20:

1. + 2. - 3. + 4. + 5. -

Etkinlik 21:

1. c

Etkinlik 22:

1. gördüğüm
2. geleceği
3. çektiğim
4. karıştığı
5. düşündüğü
6. içtiğim
7. açtığı
8. oturduğum
9. bırakacağın
10. yediğim

Etkinlik 23:

- a. Bu diziyi defalarca izlemişliğim oldu. Oyuncular çok başarılı.
- b. Benim otobüsle de trenle de seyahat etmişliğim oldu.
- c. Benim hiç tiyatroya gitmişliğim olmadı.
- d. Daha önce bilgisayarda oyun oynamışlığım olmamıştı.

Etkinlik 24:

1. D
2. Y
3. Y
4. D
5. D

Etkinlik 25:

1. + 2. - 3. + 4. + 5. -

Etkinlik 26:

1. e

Etkinlik 27:

1. D
2. Y
3. Y
4. D
5. Y

Etkinlik 28:

1. + 2. + 3. - 4. - 5. +

Etkinlik 29:

1. c

Yararlanılan kaynaklar

<http://www.bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/renk-korlugunun-sebebi-nedir>

<https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/genetik.pdf>

<https://www.sabah.com.tr/pazar/2018/02/18/homeopati-bir-kandirmaca-mi>

<https://www.turkiyeklinikleri.com/article/tr-alternatif-bir-tedavi-sistemi-homeopati-68770.html>

http://cms.galenos.com.tr/Uploads/Article_8721/49-53.pdf

<http://www.bipolarturkiye.org/>

http://www.floradergisi.org/getFileContent.aspx?op=REDPDF&file_name=2018-23-02-047-058.pdf

<http://apelasyon.com/Yazi/259-tamamlayici-ve-alternatif-tedaviler---I>

<http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/saglik/akupunktur-nedir-41079285>

<http://www.milliyet.com.tr/fitoterapi-nedir--pembenar-detay-alternatif-tip-2787263/>

<http://www.psikiyatri.org.tr/halka-yonelik/40/sorular-ve-yanitlarla-hipnoz-hakkinda-bilmek-istediginiz-hersey>

<https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/kanser-tedavisi/kanser-tedavisi-nelerdir/430-tamamlay%C4%B1c%C4%B1-veya-alternatif-t%C4%B1p.html>

<https://www.fikriyat.com/galeri/yasam/en-iyi-10-alternatif-tip-yontemi>